

Ing. Миодраг Ј. Хаџи Видојковић

ЗАКОНОДАВСТВО О ЕКСПРОПРИЈАЦИЈИ

Поглед на све законе по овоме питању.¹⁾

2. Железнички закони.

Наставак

На територији Словеначке важи следећи закон:

Gesetz von 18. Februar 1878 R. G. B. Nr. 30.

Mit Zustimmung der beiden Häuser des Reichsrates finde ich anzuordnen, wie folgt:

§ 1. Die Ausübung des Enteignungsrechtes steht in dem vollen durch § 365 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches zugelassenen Umfange jedem Eisenbahnunternehmen insoweit zu, als die Gemeinnützigkeit des Unternehmens von der hierzu berufenen staatlichen Verwaltungsbehörde anerkannt ist.

Овај закон има следећа поглавља:

I. Gegenstand und Umfang der Enteignung.

II. Gegenstand und Umfang der Entschädigung.

III. Enteignungsverfahren:

A.) Feststellung des Gegenstandes und Umfanges der Enteignung,
B.) Ermittlung der Entschädigung.

IV. Vollzug der Enteignung:

Rechte und Pflichten der Eisenbahnunternehmung und des Enteigneten.

V. Verfahren im Falle von Betriebsstörungen.

VI. Vorarbeiten.

VII Schlussbestimmungen.

Значи, овај закон допушта експропријације на основу § 365 општег Грађанског аустријског закона, који је закон о експропријацији издан саглашношћу оба дома. Експропријације се допуштају свакоме железничкоме предузећу, уколико општа корист предузећа буде призната од оне државне управне власти, која је власт за то позвата.

Овај закон, као што је у његовом оригиналном тексту наведено, расправља, утврђује и прописује следећа питања:

I. Предмет и обим експропријације.

II. Предмет и обим отштете.

III. Експропријациони поступак:

A) утврђивање предмета и обима експропријације,

B) изналагање, односно установљење отштете.

IV. Експропријациони поступак:

о правима и дужностима железничког предузећа и овлашћеника.

V. Експропријациони поступак у случају саобраћајних сметњи.

VI. Предрадње.

VII. Завршне одредбе.

¹⁾ Језик и правопис је, у свему, онакав задржан какав је он у поједином закону, и сада, у употреби.

Одмах ћу истаћи најважнији део овога закона, који се у самоме његовом почетку показује, а то је: признавање права предузећу експропријације од управне власти.

3) Закони и прописи у Ваздухопловству

Закон о ваздушној пловидби од 22 фебруара 1928 године, измењен и допуњен на основу Закона о измени и допуни тога закона од 14 јануара 1930 године, у члану 33 прописује:

Откуп земљишта за подизање државних ваздухопловних пристаништа (чл. 23-а) и јавних, које подижу држава или самоуправна тела (чл. 23-б), као и за подизање објеката намењених јавном ваздушном саобраћају, може се вршити и путем експропријације, а према постојећим законским прописима за експропријацију земљишта за потребе железница.

Овај је закон допуњен ставом 3 у тачки 3 § 53 финансијског закона за 1938/39, који гласи:

Исти прописи важе и за све потребе Војног ваздухопловства на целој државној територији, с тиме, да решење о заузимању доноси Министар војске и морнарице.

На основу § 62 тачке 1 финансијског закона за 1939/40 годину прописана је:

Уредба са законском снагом о помоћним летелиштима.

Она има 12 чланова. Издава је 4 маја 1939 године у Београду. Предвиђа ваздухопловну проценилачку комисију у своје петом члану. Али, много либерално, у деветом члану наводи:

Странка, ако не буде задовољна са висином накнаде ваздухопловне проценилачке комисије, има право да у року од 30 дана, од дана доставе одлуке комисије, тражи другу висину накнаде код редовног суда.

Ову је Уредбу приказао дневни лист „Правда“ у другој издању броја 12391 од 9 маја 1939 године. Прописана је у циљу развоја и обезбеђења ваздухопловног саобраћаја на територији Краљевине Југославије, ради чега су и организована помоћна летелишта.

Овде ћу, ради потпуније илустрације, навести следећа страна законодавства:

Немачки закон о ваздухопловству од 21 августа 1936 године у § 15 и § 16 прописује експропријационе поступке.

Француски закон о ваздухопловству од 31 маја 1924 године ово чини у члану 28.

Енглески закон о ваздухопловству је издан још 1920 године.

Италијански закон о ваздухопловству је од 11 јануара 1925 године, који чланом 9 предвиђа експропријације. Закон број 1630 од 23 јуна 1923 године детерменише ту надлежност.

Чехословачки закон о ваздухопловству од 8 јула 1925 године има експропријационе прописе у § 25.

Пољски закон о ваздухопловству од 14 марта 1928 године чланком 23 и 25 ове прописе наводи.

Грчки закон о ваздухопловству од 3 јуна 1931 године ово чини у члану 56.

Дански закон о ваздухопловству од 1 маја 1923 године у члану 49 главе XIII упућује на одредбе закона о експропријацији

за потребе железница од 5 марта 1845 године, и то само ако Министарство јавних радова нађе да је експропријација од општег интереса.

Бугарска наредба — закон од 14 јуна 1935 године предвиђа бесплатно заузимање и оптерећење имања, ако то имање припада општини. За имања која припадају приватним лицима, а подвргну се експропријацији, власницима се уз накнаду дају општинска земљишта, или се њима исплаћује новчана накнада ово по избору самог власника — члан 28.

4. Закон о експропријацији за опште народну потребу.

Закон о заузимању приватних непокретних добара за опште народну потребу, поред накнада за иста (експропријација), јесте од 15 марта 1866 године. Измењен је и допуњен 17 јануара 1896 године.

Авај закон има поглавља:

- 1) Општа правила,
- 2) о предлагању да се какво добро заузме,
- 3) о начину како се заузимање чини и о накнади за заузето добро, и то:

- а) о друмовима,
- б) о заузимању добара за друге државне потребе,
- 4) о начину како се процена врши,
- 5) о преносу добра на општину или Правитељство.

У § 1 овај закон прописује:

„Кад потреба изискује, држава, округ, срез, општина, село, као и приватна и друга правна лица, којима је земаљским законима, дато право експропријрања, имају право свако приватно добро у своју сопственост узети, пошто се имаоцу таквог да накнада за вредност његову, као што о томе и §§ 20 и 217 Грађанскг законика говоре. Ова се накнада даје у новцу, или земљи, по одредбама закона. Вредност се ова одређује слободном вољом странака, у противном оценом средством вештака.

„На ово заузеће не односи се ограничење тач. 4 под а) § 471 Грађанског поступка (замена од 24 децембра, 1873 године; Зборник XXVI, страна 14); али, ако би се потврдила потреба експроприсања о којој ова замена говори, онда се замлоделцу, у колико би му се од те земље експроприсањем узело, има у земљи дати у толико по количини и каквоћи, односно купити на другом месту.“

Уз тај члан следују ова три тумачења:

„По смислу § 1 Закона о експропријацији и §§ 20 и 217 Грађанског законика мора се сопственику експроприсаног земљишта прво учинити потпуна накнада, па тек онда земљиште одузети.

„Експропријација није уговор. Она је принудна куповина и продаја у смислу § 20 и 217 Грађанског законика и § 1 и 3 Закона о експропријацији, где се помињу случајеви у којима се приватно добро за јавну потребу уз претходну накнаду узети може; па с тога и држава, и ако је експропријација постала извршна, може од ње и једнострано одустати све докле дотично земљиште не прими.

„Примена § 553 Грађанског законика на случајеве експропријације нема места, пошто експропријација није уговор него принудна куповина и продаја, те држава, и ако је експропријација постала извршна, може од ове одустати све док дотично земљиште не прими“.

Ове су три примедбе зато баш важне што нису следовале коме другоме закону, већ једино овоме, па сам их, стога, у потпуности навео.

5. Закон у циљу постављања и одржавања електровода.

У финансијском закону за 1938/39 годину (Службене новине број 73—XXV од 1 априла 1938 године страна 464) одељак Е. Министарство грађевина § 57 тачка 6 у ставу 1 и 2 прописано је:

„Дозвољава се извлашћење — експропријација приватне непокретности, односно одобравање права службености на терет приватне непокретности у сврху постављања и одржавања електровода са припадајућим направама разводних и трансформаторских постројења у корист државе, самоупарних и приватних електричних предузећа од опште користи, кад то одобри надлежна власт.

„За провођење извлашћења и одређивање оштете коју има дати електрично предузеће примењиваће се одредбе постојећих Закона о извлашћењу — експропријацији који важе за разна правна подручја државе с тим, да се извођење радова по пуноважности одлуке о извлашћењу не може спречавати, чим је код надлежног суда положен износ оштете одређене одлуком из тач. 1 ове одредбе“.

Али, у финансијском закону за 1939/40 донети су нови прописи (Службене новине број 74—XXI, 1 априла 1939 године, страна 340) Е, Министарство грађевина § 69 тачка 4 став 1 и 2, који гласе:

„Дозвољава се извлашћење — експропријација приватне непокретности, односно установљење права службености на приватним непокретностима у сврху постављања и одржавања електровода са припадајућим направама разводних и трансформаторских постројења у корист државних, самоуправних и приватних електричних предузећа од опште користи, кад то одобри надлежна власт.

„За провођење извлашћења и одређивање оштете коју има дати извластилац примењиваће се одредбе постојећег Закона о извлашћењу — експропријацији који важи за дотично подручје“.

6. Закон при извођењу војних радова и настањивању у приграничним зонама.

За ову циљ у финансијском закону за 1938/39 у тачки 3 § 51 прописано је:

„При извођењу војних радова и настањивању у приграничним зонама државне територије, а у дубини до 20 километра од државне границе, у погледу заузимања земљишта и зграда, важиће члан 4 и 37 Закона о заузимању непокретних добара (експропријацији) за потребу грађења железница од 15 јануара 1880 године, са свима његовим изменама и допунама без обзира на ком се прав-

ном подручју државе рад изводи.

„Но, у томе случају, поред предвиђених чланова, у комисију за привремену процену заузетих земљишта и зграда има да уђе и једно војно лице, које одреди Министар војске и морнарице.

„Исти прописи важе и за све потребе војног ваздухопловства на целој државној територији, с тим да решење о заузимању доноси Министар војске и морнарице.

„Ове се експропријације врше само у границама унапред одобрених кредита (буџетских).“

Сем ових прописа у § 131 финансијског закона за 1939/40 годину (Службене новине број 74—XXI, страна 393 — одељак III под б) примљено је знању и одобрено решење Министарског савета М. с. бр. 124 од 27 фебруара 1939 године у вези са овим питањем. А, сем тога, постоји и један распис поверљиве природе.

7. Извлаштење (експропријација) по Грађанском закону

У Грађевинском закону (глава XI, извлаштења (експропријација) у § 107 (право извлаштења) прописано је:

(1) У јавном интересу, а у циљу извршења регулационог плана општина може приватна непокретна добра и против воље власника извластити (експроприсати) или правом службености оптеретити и то:

- 1) за отварање, проширење или продужење нових или постојећих улица, путева, тргова, паркова, игралишта и гробља;
- 2) за подизање и проширење јавних грађевина;
- 3) за регулацију река и потока, за грађење насипа, обале, кејова, пристаништа, мостова и за осигурање земљишта од поплава;
- 4) за градњу и одржавање електричних и других спроводника, водовода, канализације и за везу појединих градилишта за канализацију суседних општина;
- 5) за подизање комплекса малих станова које израђује општина;
- 6) у циљу асанације.

Поред тога општина може извластити (експроприсати) и све зграде и друге грађевине које по месту или намени нису у складу са регулационим планом (регулациона линија, грађевинске зоне, заштитни појас, подела грађевинског реона за разне сврхе) или који не одговарају прописима Уредбе о увођењу регулационог плана, грађевинског правилника и овог Закона уопште, ако их власници не саобразе овим прописима и регулационом плану у остављеном року, који не може бити краћи од две нити дужи од 10 година.

(3) Осим тога извлаштење се може извршити и у свима оним случајевима у којима посебни закон установљава извлаштење.

§ 108 — Нагодба.

У сваком случају, пре него што се упути молба за извлаштење надлежној власти, дужна је општина настати, да до земљишта дође путем споразума и нагодбе.

§ 109 — Прилози молби за извлаштење.

(1) При тражењу начелног одобрења извлаштења има се уз молбу приложити регулациони план или ако он није у питању онда само посебни план за извлаштење (експропријацију)

(2) у колико се извлаштење тражи ради подизања или проширења јавних грађевина (по тач. 2 става 1 § 107), општина ће морати доказати, да до подесног градилишта није могла иначе доћи, или може доћи тек уз несразмерно веће трошкове.

§ 110 — Процена.

За земљиште и зграда које се извлашћују даће се власнику правична (примерна) накнада која треба да се утврди водећи нарочито рачуна о вредности земљишта и зграда у времену процене.

§ 111 — Надлежност и поступак.

У погледу надлежности и поступка при извлаштењу, висине накнада и свега другог важе прописи постојећих закона о извлаштењу у колико овим законом није друкчије одређено.

§ 112 — Упис промена у земљишне књиге.

На захтев општина надлежне власти уносиће у земљишне односно интабулационе књиге све промене које буду по плану за извлаштење утврђене.

8. Експропријација по Закону о атару општине града Београда.

По Закону о атару општине града Београда и о мерама за изградњу Београда и околине од 2 октобра 1921 године (Службене новине од 12 октобра 1929 године) прописани су следећи чланови:

Члан 8) Општина града Београда може имања у јавном интересу неопходно потребна за канализацију, водовод и осветлење, заузети одмах, чим експропријацију реши општински одбор и одобри Министар унутрашњих послова и Министар грађевина, с тим да се поступак за извршење експропријације одмах настави и чим буде окончан да се исплата изврши.

Члан 9) Општина града Београда може вршити експропријацију туђих имања за потребе регулације и гробља на овај начин.

Одлука општинског одбора о потреби за експропријацију не подлежи жалби а пустиће се у извршење само у том случају, ако је одобре Министар унутрашњих послова и Министар грађевина; они ће коначно ценити законитост и целисходност те одлуке независно од прописа из закона о општинама, који се односи на надзор од стране државне власти.

По томе ће Управа града Београда у року од 15 дана по пријему акта образовати избрани суд ради одређивања цене, коју општина има да плати сопственику дотичног имања. По два члана избраног суда и по два заменика бирају општина града Београда и сопственик имања, а петог члана као претседника именује првостепени суд за град Београд у седници једног одељења. Ко не може бити вештак или сведок, не може бити ни члан овог избраног суда.

У року од једне године од дана донете коначне одлуке о процени општина је дужна да сопственику имања исплати цену по процени, и власна је да одмах по исплати имање заузме као своје. Ако у томе року не исплати цену, одлука о процени губи важност.

Ако се при извршењу одлуке општинског одбора по експропријацији наиђе на спорна питања, за чију је расправу надлежна редовна судска власт (н. пр. спорно питање о својини, наслеђу)

а експропријацију је немогуће одлагати без велике штете по опште јавне интересе, или ако сопственик у остављеном му року не одреди чланове и њихове заменике за избрани суд, извршиће се привремена процена дотичног имања и та ће се сума депоновати у Штедионици општине града Београда до судске расправе о спорном питању. Ову процену врши дефинитивно комисија образована од претседника кога именује Министар унутрашњих послова, два члана, које бира општински одбор и два члана, које бира најстарији судија за старатељства и неспорна дела Првостепеног суда за град Београд. По депоновању ове суме општина је власна имање заузети као своје. Овако депоновану суму са законским интересом може примити сопственик имања према исходу спора, односно у другом случају кад се појави, чиме се питање о експропријацији дефинитивно окончава, или може у првом случају сопственик тражити да се обави редовни поступак за процену путем избраног суда, како је у овом закону предвиђено, према чему положена суда остаје у депозиту као залога сопственику до окончања поступка.

9. Преглед

Са овиме сам завршио са прегледом свих Закона, односно са њиховим регистровањем. Законе који су дужи, наравно, нисам могао у целости навести. То, уосталом, овде није ни потребно, јер се до тих Закона лако долази. Они, пак, други закони, који су, углавном, допуна, измена или додатак тих првобитних закона, у целости су цитирани, зато што су они растурени у разним свескама, док су они главни издати као збирка закона.

У наредном излагању, у идућем броју, изнећу упоређење ових закона са критичким погледом на њих. На крају сам намеран, да дам предлог једног закона за све потребе и целу државну територију.

Наставиће се.

Spektator

ЈОШ О ИСТОРИЈСКОМ РАЗВИТКУ ГЕОДЕЗИЈЕ ¹⁾

Историја примењене Геодезије има непосредну везу са постанком, формирањем и поступним развијањем геоматарског стаља и ширењем његовог поља делатности. Она је почела много раније него што је изникла прва мисао о облику земље и начинима одређивања његових димензија.

Са напредком културе човечанства, поступним потчињавањем природних снага и стављањем истих у службу човека, добио је одређену форму појам о власништву оних природних блага, која, су старањем групе људи или појединаца почели да служе подмирењу њихових животних потреба. Искоришћавање земљишта у

¹⁾ В. Бр. 5—6 Гласника за прошлу годину, стр. 285—292.